

Nr 41.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 § i lagen om kyrkofond den 9 december 1910; given Stockholms slott den 22 december 1916.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga närslutna förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 § i lagen om kyrkofond den 9 december 1910.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

K. G. Westman.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 6 § i lagen om kyrkofond
den 9 december 1910.

Härigenom förordnas, att 6 § i lagen om kyrkofond den 9 december 1910 skall erhålla följande ändrade lydelse:

6 §.

Av kyrkofonden skola utgöras:

1. — — — — —

9. i den mån fondens tillgångar det medgiva, anslag, som Konungen må finna skäligt i särskilda fall bevilja såsom bidrag till kostnad för resor till eller från pastorat, där präst förordnats att, jämte fullgörande av honom i annat pastorat åliggande tjänstgöring, biträda vid eller uppehålla prästerlig befattning.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22
december 1916.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Westman anförde härefter:

De år 1910 utfärdade lagarna om reglering av prästerskapets avlöning, om kyrkofond, om indragning till statsverket och avskrivning av prästerskapets tionde m. m. inneburo i flera hänseenden en fullständig omgestaltning av det prästerliga avlöningssystemet. Då det år 1910 införda avlöningssystemet var byggt på helt nya grunder, måste det erbjuda betydande svårigheter att ordna dess tillämpning efter formerna för den kyrkliga verksamheten, och dessa svårigheter hava gjort sig gällande ej blott där den kyrkliga organisationen fått kvarstå i huvudsak orubbad utan även i sådana fall, där mer eller mindre ingripande organisationsändringar varit förbundna med avlöningssystemets genomförande. Näppeligen torde det heller hava förväntats, att 1910 års lagstiftning, sådan den slutligen framgick ur behandlingen hos prästlönerregleringskommittén, Kungl. Maj:t, riksdagen och kyrkomötet, skulle vara ett i alla detaljer fullbordat helt, som kunde någon längre tid fortbestå utan ändring. Det torde tvärtom redan från början ha kunnat motses, att, sedan någon tids erfarenhet

Ang. ändrad
lydelse av
6 § i lagen
om kyrko-
fond.

om de nya lagarnas verkningar hunnit vinnas, behov av lagändring i olika avseenden skulle giva sig tillkänna.

Vissa smärre ändringar i berörda lagstiftning hava i själva verket under riksdagens och allmänna kyrkomötets medverkan redan kommit till stånd. Genom särskilda lagar den 4 april 1916 om ändrad lydelse av 27 § i lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910, om ändrad lydelse av 3 § i lagen om kyrkofond den 9 december 1910 och om tillägg till ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910 hava nämligen nya bestämmelser meddelats angående sättet för utgörande av utgifterna till prästerskapet i stad, som är delad i flera pastorat, och genom lag den 9 juni 1916 har till lagen om reglering av prästerskapets avlöning fogats ett tillägg i syfte att extraordinarie prästmän i Stockholms stad må från och med den 1 maj 1916 komma i åtnjutande av enahanda avlöningsförmåner, som tillkomma motsvarande befattningshavare i Uppsala stift.

Jag torde i detta sammanhang få erinra, att vissa frågor om mera omfattande ändringar i 1910 års lagstiftning för närvarande äro föremål för särskild utredning. Genom beslut den 1 oktober 1915 uppdrog nämligen Kungl. Maj:t åt en kommitté att efter verkställd utredning till Kungl. Maj:t inkomma med utlåtande och förslag, huru förvaltningen såväl av kyrkofonden och de särskilda kapitaltillgångar i penningar och fast egendom, vilkas avkastning skall ingå till kyrkofonden, som även av övriga prästerliga avlöningstillgångar lämpligen borde ordnas samt huru en verksam tillsyn över denna förvaltning borde åvägbringas. Jag har vid föregående tillfällen för Kungl. Maj:t anmält två av denna kommitté avgivna betänkanden, däri kommittén hemställt om vidtagande av vissa administrativa åtgärder. Det förra av dessa betänkanden, innefattande förslag om förordnande av kronombud vid vissa ecklesiastika boställssyner, har redan föranlett ett cirkulär i ärendet till samtliga Kungl. Maj:ts befallningshavande och domkapitlen samt en förut i dag beslutad framställning till riksdagen, under det att den fråga, som behandlats i det senare betänkandet, nämligen grunderna för beräkning av pastoraten tillkommande avkastning från ecklesiastika boställens skogar, för närvarande är föremål för ytterligare utredning. De förslag, som vidare kunna vara att förvänta från denna kommitté, torde giva anledning att taga under närmare övervägande, i vilken utsträckning ändringar böra ske i de delar av 1910 års lagstiftning, som falla inom området av kommitténs uppdrag.

Vidare föreligga från 1915 års kyrkomöte flera framställningar om ändring i berörda lagstiftning, och under handläggningen inom ecklesiastikdepartementet av en del hithörande ärenden, företrädesvis frågor om löne-reglering för prästerskapet i särskilda pastorat, har uppmärksamheten blivit

fäst vid åtskilliga förhållanden, som kunna göra dylika ändringar av behovet påkallade.

Naturligt är, att de önskemål, som sålunda redan framträtt och kunna förväntas ytterligare komma till synes, helst böra skärskådas i ett sammanhang, varvid skälig hänsyn bör tagas såväl till löntagarnas intressen som ock till pastoratens och det allmännas, det vill här i första hand säga kyrkofondens, förmåga att möta stegrade krav. Om alltså en allmännare revision av 1910 års lagstiftning bör tills vidare uppskjutas, torde dock hinder icke böra möta att i enstaka fall, där särskilda svårigheter göra sig gällande, taga under omprövning, huruvida icke ändring redan nu bör ske. Det är ett dylikt fall — beträffande skjutsersättning till vissa prästerliga befattningshavare — jag nu anhåller att få närmare omförmåla, och jag torde därvid till en början böra redogöra för innehållet i de bestämmelser, som för närvarande i detta avseende äro gällande.

Beträffande avlöning för extraordinarie prästmän äro bestämmelser givna *dels* i 12—15 §§ samt 25 § prästlönereglingslagen, *dels ock* i den på administrativ väg utfärdade förordningen den 18 april 1914 angående reglering av det extraordinarie prästerskapets avlöning samt angående gottgörelse till ordinarie präst, som mottagit förordnande att jämte egen tjänst uppehålla annan befattning eller annan i hans tjänst biträda.

Jämlikt bestämmelserna i prästlönereglingslagen skall extraordinarie prästman åtnjuta — förutom adjunks- och, i förekommande fall, vikariearvode samt bostad och viver eller gottgörelse därför — skjuts i tjänst-ärenden ävensom kostnadsersättning för resa till tjänstgöringsort enligt de närmare föreskrifter, Konungen därom meddelar (12 §). Skjuts i tjänst-ärenden skall tillhandahållas adjunkt av den präst, till vilkens biträde han är anställd eller vilkens tjänst han uppehåller, eller, då tjänsten är ledig, av den, som åtnjuter de med densamma förenade inkomster; dock beträffande adjunkt, som är anställd såsom biträde hos annan präst, endast i avseende å tjänsteresor, som tjänstinnehavaren åt honom anförtror (14 § 1 mom.). Kostnadsersättning till adjunkt för resa till tjänstgöringsort skall bestridas av kyrkofonden (14 § 5 mom.). Dessa och övriga hithörande föreskrifter skola för prästerskapet inom visst stift lända till efterrättelse, så snart på grund av den nya prästlönereglingslagen fastställd lönerreglering beträffande något till samma stift hörande pastorat vunnit tillämpning, därvid likväl iakttages, att ordinarie präst, vars lön utgår enligt äldre lönerreglering, skall gottgöra hos honom anställd extraordinarie präst för resa till tjänstgöringsorten (25 §).

I fråga om resa till tjänstgöringsort stadgas i nädiga förordningen den 18 april 1914 — den s. k. adjunksförordningen — att resekostnads-

och traktamentsersättning för dylik resa skall utgå i enlighet med vad uti gällande resereglemente för fjärde klassen finnes bestämt samt att ersättningen vid resa till första tjänstgöringsorten inom stiftet skall beräknas från stiftsstaden och i övriga fall från den ort inom stiftet, där den extraordinarie prästen senast tjänstgjort (1 § 4 mom.).

På grund av den rådande prästbristen har det emellertid i talrika fall förekommit, att ordinarie prästman måst anlitas att bestrida annan prästerlig tjänstgöring än som ålegat honom å hans egen befattning. Beträffande den ersättning, som i dylikt fall skolat tillkomma den ordinarie prästmannen, stadgas i prästlöneregleringslagen, att ordinarie präst, som mottagit förordnande att jämte egen tjänst uppehålla annan befattning eller annan i hans tjänst biträda, äger att av den, som uppbär med den senare beställningen förenade inkomster, åtnjuta gottgörelse enligt de av Konungen meddelade föreskrifter angående beräkning av sådan gottgörelse (16 §).

Sådana föreskrifter äro givna i adjunktsförordningen, som i förevarande avseende innehåller, att ordinarie präst, vilken mottagit förordnande att annan i hans tjänst biträda, skall, om frivillig överenskommelse mellan vederbörande icke träffas, bekomma — jämte viss kontant gottgörelse — även skjuts i tjänstären den (7 §) samt att ordinarie präst, som mottagit förordnande att jämte egen tjänst uppehålla annan befattning, äger åtnjuta samma förmåner, som enligt 7 § medgives den, vilken biträder annan i hans tjänst, och därutöver vikariearvode enligt angivna grunder (8 §).

Framställningar från domkapitlet i Linköping.

I en den 19 augusti 1914 dagtecknad underdånig skrivelse har domkapitlet i Linköping anhållit, att av kyrkofonden eller andra allmänna medel måtte beredas ersättning för, bland annat, vissa resekostnader till ordinarie prästmän, scm jämte egen tjänst uppehållit annan befattning.

Domkapitlet har i denna skrivelse — jämte annat, som jag torde kunna här lämna å sido — anfört följande:

Till domkapitlet hade från åtskilliga ordinarie prästmän, som under månaderna maj—juli 1914 innehaft förordnande att jämte egen tjänst uppehålla annan befattning, inkommit framställningar om ersättning för de respektive tjänstgöringarna. Med anledning av dessa framställningar hade uppgjorts en domkapitlets skrivelse bifogad förteckning, i vilken upptagits de särskilda ledighetstagarna och vikarierna samt tiden för de särskilda ledigheterna. Tillika hade uträknats de arvoden och skjutsersättningar, som ansetts böra tillkomma vikarierna, ävensom de belopp därav, som med tillämpning av förut i stiftet gällande bestämmelser bort gäldas av ledighetstagarna.

Med avseende å dessa framställningar tilläte sig domkapitlet påpeka ett förhållande, som stode i samband med de nya avlöningsbestämmelserna. Domkapitlet avsåge här ersättningar till vikarierna för sådana genom vikarieförordnandet nödvändiggjorda

resor, som icke kunde inbegripas under uttrycket »skjuts i tjänstären». Då domkapitlet tolkat detta uttryck såsom innefattande allenast skjuts i tjänstären inom vederbörande pastorat, kunde härtill icke hänföras de resor, som en vikarie, vilken uppehölle egen tjänst, stundom måste företaga från sin bostad till den församling, där han vikarierade, för hållande av gudstjänst och expedition, besökande av skolor och sjuka samt konfirmationsundervisning. Dessa kostnader, vilka kunde uppgå till rätt betydliga belopp, borde rättvisligen icke drabba vikarien, ty då skulle i många fall icke mycket återstå av hans arvode för vikariatet, utan dessa resekostnader skulle egentligen påläggas vederbörande ledighetstagare, men detta syntes domkapitlet bliva för dem oskäligt betungande, då kostnaderna oftast hade sin grund i den rådande prästbristen och svårigheten att i särskilda fall få vikarier från angränsande pastorat.

I den återopade förteckningen vore under rubriken »resor till och från tjänstgöringsorten» upptagna poster å 587 kronor 5 öre för flertalet däri angivna prästmän. Detta belopp avsåge just sådana extra resekostnader, varom nu nämnts.

På grund av det anförda finge domkapitlet hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes av kyrkofonden eller andra allmänna medel bereda ersättning åt vederbörande för, bland annat, de i förteckningen upptagna resekostnaderna.

Domkapitlet har i detta sammanhang meddelat, att dylika extra resekostnader tillförene utgått från en inom stiftet förefintlig kassa — »det extraordinarie prästerskapets avlöningskassa» — vilken emellertid upphört den 1 maj 1914, då den nya adjunkt-förordningen börjat tillämpas inom stiftet.

Över domkapitlets ifrågavarande framställning inhämtades underdåniga yttranden från kronofogdarna i vederbörande fögderier samt från Kungl. Maj:ts befallningshavande i Östergötlands, Jönköpings och Kalmar län, vilka samtliga tillstyrkte bifall till framställningen.

I underdånig skrivelse den 31 december 1914, innefattande infortrat utlåtande över en av andre komministern i Vadstena pastorat E. Tillström gjord ansökning om, bland annat, ersättning från kyrkofonden för resor utom pastoratet, vilka verkställts av en för Tillström förordnad vikarie, har domkapitlet i Linköping vidare fullföljt sin i ovanberörda skrivelse den 19 augusti 1914 gjorda framställning och därvid anført:

Den föreliggande ansökningen från Tillström avsåge just sådana förhållanden, som av domkapitlet påvisats i dess skrivelse den 19 augusti 1914. Sedan denna skrivelse avlåtits till Kungl. Maj:t, hade erfarenheten av den prästerliga tjänstgöringen inom stiftet ytterligare ådagalagt nödvändigheten av att åtgärder från det allmännas sida vidtoges i av domkapitlet angivet syfte. Det hade nämligen vid flera tillfällen, då till följd av den inom stiftet rådande prästbristen vikarie å en ordinarie prästerlig tjänst måst anskaffas från längre håll, visat sig mycket svårt, ja hart när omöjligt, att på ett tillfredsställande sätt ordna de av tjänstgöringen betingade ekonomiska förhållandena, särskilt beträffande kostnaderna för de extra resor, som nödvändiggjorts av

vikariens boende och huvudsakliga tjänstgöring å ort, avlägsen från platsen för vikariatet, i det att dels ledighetstagaren vägrat att ens i avbidan på Kungl. Maj:ts beslut i anledning av domkapitlets framställning i ämnet förskottera och ännu mindre att utgiva de enligt hans förmenande honom icke åliggande, av särskilda förhållanden betingade kostnaderna för dessa extra resor och dels vikarien visat sig likgiltig för förordnandet, därest dessa i vissa fall rätt betydande resekostnader måste gå i avräkning på ersättningen för vikariatet.

Domkapitlet finge icke blott på det varmaste förorda bifall till den av Tillström gjorda ansökningen, vilken i sin mån syntes ådagalägga behovet av åtgärder i av domkapitlet förut antytt syfte, utan även anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes, så snart omständigheterna det medgäve, taga under omprövning domkapitlets i skrivelsen den 19 augusti 1914 framburna hemställan. Vid bifall till denna hemställan skulle helt visst icke ringa lättnad uppstå vid nu rådande svårigheter att anskaffa lämpliga vikarier å prästerliga tjänster inom Linköpings stift.

I dessa båda ärenden avgav kammarkollegium den 12 maj 1915 särskilda underdåniga utlåtanden. Kollegium anmärkte därvid, att en viss oklarhet föreläge i domkapitlets framställningar — vilka, såsom förut är antytt, icke blott avsågo bidrag till gäldande av ifrågavarande reseersättningar utan även innefattade andra yrkanden — och avstyrkte framställningarna i deras helhet.

Skulle, yttrade kammarkollegium, i vissa fall den präst eller det stärbhus, som haft biträde av adjunkt eller vice pastor, finnas på grund av särskilda omständigheter vara i behov av understöd på grund av den löneminskning, som uppkomme genom utbetalande av arvoden eller reseersättningar, torde framställning om lönetillskott böra i varje särskilt fall göras. De föreliggande handlingarna lämnade icke material för en undersökning, huruvida och i vad mån anledning kunde föreligga att beträffande särskilda tjänstinnehavare tillstyrka lönetillskott på nu angivna grund.

Ytterligare en framställning i enahanda riktning som de båda i det föregående omnämnda, men begränsad till frågan om ersättning för de tjänsteresor, som icke ansågos hänförliga till »skjuts i tjänstärenden», föreligger i en underdånig skrivelse från domkapitlet i Linköping den 2 februari 1916. Efter att hava erinrat om innehållet i sin underdåniga skrivelse den 19 augusti 1914 anför domkapitlet vidare:

Tid efter aunan hade sedermera till domkapitlet inkommit ytterligare framställningar om ersättning till större eller mindre belopp för ifrågavarande slags extra resor. I det längsta hade domkapitlet avvisat framställningarna under framhållande, att medel för dylikt ändamål ej stode till domkapitlets förfogande. Slutligen hade det dock blivit nödvändigt att åtminstone i ömmande fall komma vederbörande till hjälp. Domkapitlet hade därför ansett sig böra i åtskilliga fall ur prästerskapets emeriti- och fattigkassa, i avbidan på ett gynnsamt svar från Kungl. Maj:t å sin hemställan i den underdåniga skrivelsen av den 19 augusti 1914, förskottera vissa belopp för åtskilliga extra resor, nödvändiggjorda för uppehållande av prästerliga tjänster inom stiftet.

Dittills hade av domkapitlet i sådant avseende ur nämnda kassa förskotterats tillhoppa 2,435 kronor 83 öre. En räkning från ett nådårsberättigat stärbhus å ifråga-

varande slags resekostnader under ett år, uppgående till 605 kronor, hade domkapitlet, då särskilt ömmande omständigheter ej ansetts föreligga, vägrat att förskottsvis gälda.

Tydligt vore, att domkapitlet icke i längden kunde fortgå på den inslagna vägen att ur berörda kassa förskjuta dylika ersättningsbelopp, ty då bleve följden, att kassan icke kunde på ett tillfredsställande sätt uppfylla det ändamål, för vilket kassan egentligen vore avsedd.

Ett upphörande helt och hållet från domkapitlets sida att förskjuta ersättningar för ifrågavarande slags resor skulle antagligen medföra, att det i vissa fall icke låte sig göra att anskaffa lämpliga vikarier å prästerliga tjänster. Uppstode en sådan situation, torde ingen annan utväg återstå, än att i en eller annan församling den prästerliga verksamheten för viss tid måste nedläggas. Ännu hade dess bättre detta icke behöft ske, men fara vore, att sådant komme att inträffa, därest icke frågan om kostnaderna för de extra resorna bleve på ett tillfredsställande sätt ordnad inom detta stift.

Då saken vore av allvarlig beskaffenhet, hade domkapitlet ansett sig böra för Kungl. Maj:t anmäla förhållandet.

Kammarkollegium och statskontoret avgävo över domkapitlets sistberörda framställning underdånigt utlåtande, dagtecknat den 18 mars 1916, och anförde därvid, att ämbetsverken icke med anledning av denna framställning funnit något att tillägga till kammarkollegii den 12 maj 1915 avgivna underdåniga utlåtande över domkapitlets skrivelse den 19 augusti 1914.

Redan innan domkapitlets skrivelse av den 2 februari 1916 inkom till ecklesiastikdepartementet, hade emellertid frågan om särskilda åtgärder för beredande av skjutsersättning till vissa prästerliga befattningshavare blivit i något vidsträcktare omfattning, än i de här förut återgivna framställningarna varit fallet, framförd genom en skrivelse i ärendet från 1915 års allmänna kyrkomöte.

Skrivelse från
1915 års
kyrkomöte.

Efter att hava redogjort för innehållet i sistnämnda skrivelse, vilken skulle såsom bilaga fogas vid detta protokoll, anförde föredraganden vidare:

Över kyrkomötets ifrågavarande framställning inhämtades yttranden från domkapitlet, vilka samtliga tillstyrkte framställningen eller förklarade sig intet hava att erinra mot densamma.

Domkapitlet i Karlstad anförde därvid, att domkapitlet, som haft inom sin erfarenhet flera fall, då det blivit nödvändigt att anlita utanför pastoratet boende präst till tjänstens uppehållande, funne det betungande, om den därav nödvändiggjorda större skjutskostnaden skulle äläggas vare sig den, som åtog sig dylikt förordnande, eller den sjuklige prästman eller det stärbhus, som på grund av prästbrist måste åtnöja sig med hjälp från annat pastorat. Billigheten talade starkt för att i detta fall bidrag ur kyrkofonden kunde utgå; och finge domkapitlet därför i underdånighet uttala, att domkapitlet funne det av kyrkomötet föreslagna önskemålet synnerligen be hjärtansvärt och den föreslagna lagändringen befogad.

Domkapitlet i Luleå förklarade sig visserligen icke hava något att erinra mot antagande av lag i överensstämmelse med ifrågavarande förslag, men gjorde detta uttalande beroende av den förut sättningen, att nämnda bidrags utgående icke åstadkomme intrång i avseende å emeritilönens beviljande.

I ärendet avgåvo vidare kammarkollegium och statskontoret gemensamt underdånigt utlåtande, dagtecknat den 18 mars 1916 och av i huvudsak följande innehåll:

Det syntes vara antagligt, att, såsom kyrkomötet yttrat, vissa svårigheter skulle uppstå vid tillämpningen av gällande bestämmelser om ersättning för skjuts i tjänst-ärenden till den, som förordnats att biträda vid eller uppehålla prästerlig befattning inom annan församling än den, där han såsom ordinarie tjänst innehavare eller på grund av prästerligt förordnande hade sin bostad. Sannolikt torde även vara, att, efter vad kyrkomötet jämväl anmärkt, bestämmelsernas tillämpning komme att för den skjutsningskyldige innebära en avsevärd tunga, vilken dessutom drabbade ytterst ojämnt.

Av vad i ärendet förekommit kunde ej bedömas, huruvida ifrågavarande olägenheter gjort sig gällande eller kunde antagas komma att göra sig gällande i sådan utsträckning eller med sådan styrka, att anledning kunde anses föreligga att genom förändrad lagstiftning undanröja eller mildra olägenheterna. Tydligt vore emellertid, att genom det av den rådande prästbristen framtvingade förhållandet, att i stor utsträckning förordnanden måste meddelas dels för extraordinarie präster att tjänstgöra vid två ordinarie befattningar och dels för ordinarie präst att jämte egen tjänst uppehålla annan befattning eller annan i hans tjänst biträda, i många fall för den enskilde prästen uppstode ökade resekostnader. Det saknades icke fog för att denna av särskilda omständigheter föranledda ökade kostnad kunde bli vederbörande gottgjord av allmänna medel.

Någon betänklighet mot att lägga kostnaden på kyrkofonden torde ej heller kunna sägas föreligga. Varje sådant fall, då tillgång icke funnes att till adjunkt eller vikarie förordna särskild extraordinarie präst, innebure nämligen i själva verket för fonden en besparad utgift, motsvarande ett adjunktsarvode.

Med hänsyn därtill, att förslaget ur nu angivna synpunkter vore ägnat att tillgodose rättvisans krav, funne sig ämbetsverken, oavsett den bristande utredningen, kunna understödja förslaget.

Möjligen kunde ifrågasättas, att stadgandet i fråga hade sin rätta plats i 14 § i lagen om reglering av prästerskapets avlöning; men då anvisandet av ersättningsbelopp av omförmäld beskaffenhet avsetts bli beroende på Kungl. Maj:ts nådiga prövning i varje särskilt fall, syntes bestämmelsen lämpligen böra, såsom föreslagits, insättas såsom ett särskilt moment i 6 § kyrkofondslagen.

På grund av det anförda hemställde ämbetsverken, det täcktes Kungl. Maj:ts föreslå riksdagen antaga förslag till lag av den av kyrkomötet godkända lydelsen.

Departementschefen.

I de framställningar från domkapitlet i Linköping, som jag i det föregående omnämnt, har domkapitlet företrädesvis yttrat sig om sådana resor, som företagas av ordinarie prästman för tjänstgöring utom det pastorat, där han såsom ordinarie tjänst innehavare har sin bostad, under det att

kyrkomötets ovanberörda skrivelse avser jämväl sådana resor, som under liknande förhållanden företagas av extraordinarie prästman. Det för dessa fall gemensamma är, att prästmannen bestrider tjänstgöring inom mer än ett pastorat.

En dylik anordning kan givetvis i och för sig icke vara önskvärd. Liksom man under senare tider sökt inom den civila förvaltningen såvitt möjligt avskaffa den förr ganska vanliga praxis, att två ordinarie befattningar uppehållits av samma person, torde det få anses såsom en självklar regel, att inom den kyrkliga verksamheten en dylik dubbel tjänstgöring icke bör förekomma annat än där förhållandena göra anordningen ofrånkomlig. Då emellertid i prästlöneregleringslagen uttryckligen förutsättes, att en dylik förening av tjänster skall kunna förekomma, är förklaringen därtill naturligen att söka i den vid tiden för den nya lagstiftningens tillkomst och allt fortfarande, åtminstone inom åtskilliga stift, rådande bristen på prästerliga arbetskrafter.

Vad nu angår ersättningen för tjänsteresor, vilka företagas av prästman för fullgörande av tjänstgöring inom annat pastorat än det, där han är bosatt, synes avfattningen av nu gällande bestämmelser knappast lämna något tvivel därom, att enligt dessa bestämmelser sådan ersättning skall gäldas av den, till vars biträde den ifrågavarande prästmannen förordnats eller vars tjänst han uppehåller. Efter vad de i ärendet gjorda framställningarna torde giva vid handen, skulle emellertid förpliktelsen att gälda dylik ersättning ofta bliva synnerligen betungande och under alla förhållanden komma att drabba synnerligen ojämnt. Det synes på grund därav angeläget, att någon lindring härutinnan kommer till stånd, och torde någon annan utväg i detta avseende ej stå till buds än att i de fall, där särskilda omständigheter sådant påkalla, anlita kyrkofondens medel.

Närmast torde nu böra tagas i övervägande, vilka krav härigenom komma att ställas på kyrkofonden. Enligt vad domkapitlet i Linköping meddelat i sin förut nämnda skrivelse den 2 februari 1916, hade av domkapitlet under tiden från och med maj 1914 — d. v. s. under tillhoppa 1 år 9 månader — till ordinarie prästmän förskotterats resekostnader av ifrågavarande slag till ett sammanlagt belopp av 2,435 kronor 83 öre. Jag anser mig icke böra ifrågasätta, att kyrkofonden skulle i sådan utsträckning, som detta belopp utvisar, tagas i anspråk för dylika ändamål. Såsom i motiveringen till kyrkomötets skrivelse uttalats, borde kyrkofonden träda emellan endast i särskilda av Kungl. Maj:t prövade fall, då en betydligare och kostsammare skjutsningstunga påläge vederbörande. Antalet dylika fall torde ej ens för närvarande bliva synnerligen stort, och därest i framtiden föreningen på en hand av flera prästerliga tjänster

kan i större eller mindre grad inskränkas, komma också de krav, som i förevarande avseende kunna ställas på kyrkofonden, att i motsvarande mån minskas.

Det bör ock erinras, att en dylik av den nuvarande prästbristen föranledd förening av tjänster i själva verket medför en besparing för kyrkofonden i förhållande till vad fonden skulle hava att vidkännas, för den händelse särskilda extraordinarie prästmän i alla förekommande fall kunde anlitas att, utan samtidig tjänstgöring på annat håll, biträda ordinarie tjänstinnehavare eller uppehålla ordinarie tjänst. Under det att, enligt 14 § prästlönereglingslagen, adjunktsarvode för extraordinarie präst, vilken är anställd såsom biträde åt allenast en ordinarie tjänstinnehavare, skall gottgöras av kyrkofonden, kommer nämligen enligt samma lagrum den ökning i ersättningen till den extraordinarie prästmannen, som betingas av hans tjänstgöring vid två ordinarie befattningar, att gäldas av dem, som uppbära de med befattningarna förenade inkomster. Likaledes skall enligt 16 § av samma lag den gottgörelse, som tillkommer ordinarie prästman för tjänstgöring vid annan befattning, uteslutande drabba den, som uppbär de med nämnda befattning förenade inkomsterna. I ena liksom i andra fallet besparas sålunda åt kyrkofonden ett belopp, motsvarande ett adjunktsarvode. Även denna omständighet synes tala för billigheten av att kyrkofonden får anlitas för sådana utgifter, som avses i kyrkomötets skrivelse.

Beträffande kyrkofondens ställning torde jag få erinra därom, att denna fond, som vid 1914 års början övertog prästerskapets lönereglingsfonds och de ecklesiastiska bostälленas skogsfonds tillgångar, vilka då uppgingo till sammanlagt 8,140,883 kronor 24 öre, sedermera stigit till 8,698,739 kronor 48 öre vid 1914 års slut och till 9,583,813 kronor 98 öre vid 1915 års slut. Bland 1915 års inkomster ingår emellertid ett belopp av 608,147 kronor 12 öre, utgörande sammanlagda beloppet av den på två år — 1914 och 1915 — belöpande ersättning för anslag i krono- och kyrkotionde samt oindelt spannmål ävensom hemmansräntor.

Då det genom 1910 års lagstiftning införda avlöningssystemet hittills blivit genomfört endast i rätt begränsad omfattning, föreligger icke tillräcklig erfarenhet för att bedöma kyrkofondens förmåga att möta de olika krav, som enligt nämnda lagstiftning skola tillgodoses med fondens medel. Jag har redan förut erinrat, att frågan om fondens förvaltning är föremål för utredning av en särskild kommitté. I samband med denna utrednings slutförande torde spørsmålet om kyrkofondens ekonomiska ställning kunna, i den mån då föreliggande förhållanden sådant medgiva, få en tillfredsställande belysning.

Domkapitlet i Luleå har erinrat därom, att genom bifall till kyrkomötets framställning i förevarande ärende något intrång icke borde få ske i kyrkofondens förmåga att gälda emeritilöner till prästmän. I detta hänseende gälla föreskrifterna i lagen om emeritilöner för präster den 9 december 1910, som bland annat i 3 § innehåller det stadgandet, att Konungen — med iakttagande därav, att kyrkofonden eljest åliggande utgifter skola i främsta rummet bestridas samt att icke något år mer än 500,000 kronor må användas till emeritilöner — bestämmer, huru tillgängliga medel skola, med hänsyn till olika klasser av tjänst innehavare, uppdelas i lämpligt antal emeritilöner.

Några bestämmelser om emeritilöner åt ordinarie präster hava hittills icke meddelats. Beträffande åter det extraordinarie prästerskapet har genom nådig kungörelse den 26 november 1914 föreskrivits, att från och med ecklesiastikåret 1915—1916 må till extraordinarie präster från kyrkofonden utgå tills vidare högst 10 emeritilöner, vardera till belopp av 1,500 kronor, och sådana löner hava till ett antal av 10 numera utdelats.

Kyrkofonden har således hittills endast i ringa omfattning belastats med utgifter för emeritilöner. Dess förmåga att bära de utgifter, som betingas vare sig av dessa emeritilöner eller av andra ändamål, för vilka fonden är ävsedd, torde emellertid endast i ringa mån påverkas av en lagändring i enlighet med kyrkomötets i det föregående omförmälda beslut.

I överensstämmelse med vad jag nu anfört synas mig övertvägande skäl tala för att den av kyrkomötet för dess del beslutade lagändringen kommer till stånd.

Jag hemställer fördenskull,

att omförmälda, av kyrkomötet för dess del antagna lagförslag måtte föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:st Konungen i nåder lämna bifall; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gunnar Holmström.

*Kyrkomötets underdåniga skrivelse i anledning av väckt motion
angående ändring av 6 § i lagen om kyrkofond.*

(Kyrkolagsutskottets betänkande nr 25.)

Till Konungen.

I en vid kyrkomötet avgiven motion, nr 8, har anförts följande.

Till följd av den rådande prästbristen har i stor utsträckning tillämpats, att e. o. präst förordnats att tjänstgöra vid två ordinarie befattningar och även att ordinarie präst förordnats att jämte egen tjänst uppehålla annan befattning eller annan i hans tjänst biträda. I bägge fallen tillkommer det, jämlikt 14 § 1 mom. och 16 § i lagen om reglering av prästerskapets avlöning den 9 december 1910 jämförda med bestämmelserna i kungl. förordningen angående reglering av det e. o. prästerskapets avlöning m. m. den 18 april 1914, den som sålunda mottager biträde av annan att tillhandahålla denne nödig skjuts i tjänstären. Därvid kan tvekan uppstå, huru skjutskostnaden skall fördelas, då e. o. präst tjänstgör hos två ordinarie tjänst innehavare, särskilt då dessa tillhöra skilda pastorat. I varje fall blir, vare sig den biträdande prästmannen är ordinarie eller extraordinarie präst, kostnaden för skjuts mellan de olika tjänstgöringsplatserna för den, som skall bestå skjutsen, en utgift, som i många fall kan medföra avsevärd tunga utöver eljest stadgad skyldighet att tillhandahålla skjuts i tjänstären.

Ehuru dylik skjuts, då den avser resa från ett pastorat till ett annat, icke är att hänföra till skjuts för 'resa till tjänstgöringsort', varför kostnaden enligt 14 § 5 mom. löneruleringslagen skall bestridas av kyrkofonden, synas dock samma skäl, som kunna anföras för att kyrkofonden skall betala resan till tjänstgöringsorten — nämligen att den enskilde adjunktstagaren icke skall betungas med annan skjutskostnad än den, som betingas av tjänstgöringen inom pastoratet, och att kostnaderna för ad-

junkternas förflyttning inom stiftet eljest skulle drabba de ordinarie tjänstinnehavarna allt för ojämnt — även kunna åberopas för att kyrkofonden betalar jämväl nu ifrågavarande skjutskostnad, så snart det gäller resa fram och åter mellan skilda pastorat.

Resor mellan olika församlingar inom ett och samma pastorat eller mellan olika tjänstinnehavares inom samma församling på avstånd från varandra belägna bostäder torde däremot icke lämpligen kunna eller böra betalas ur kyrkofonden. I de flesta fall torde kostnaden för dessa skjutsar kunna av de ordinarie tjänstinnehavarna bestridas utan avsevärd ökning av de utgifter för resor i tjänstären, som i allmänhet förutsättas skola av dem vidkännas. Varje tjänstinnehavare åtnjuter enligt den nya lagstiftningen angående reglering av prästerskapets löneförmåner *dels*, om pastoratets storlek därtill föranleder, lönefyllnad för pastoratets areal i land, vilket tillskott till lönen huvudsakligen är att betrakta såsom gottgörelse för skjutskostnad, *dels*, i många fall, då till pastoratet hör jordbruksboställe, vid dettas utarrendering betingad förmån av skjuts till måttligt pris, *dels ock* från kyrkofonden skjutsbidrag utöver lönen. Då tjänsten skötes av vikarie, som samtidigt har att fullgöra annan tjänstgöring, torde skjuts i tjänstären i regeln icke komma att tagas i anspråk i samma utsträckning, som om innehavaren själv uppehölle tjänsten, och den ökning i utgifterna för skjuts, som föranledes av vikariens resa till platsen, då denna är belägen inom pastoratet, synes sålunda komma att motvägas av och utjämnas förmedelst den minskning i utgifter av ifrågavarande slag, som blir en följd därav, att vikarien tjänstgör vid två befattningar. Därtill kommer, att det, då förordnandet gäller uppehållande av befattning i samma pastorat, där vikarien har annan tjänstgöring, torde bliva synnerligen vanskligt att avgöra, huruvida resa, för vilken särskild ersättning ifrågasättes, är föranledd uteslutande av förordnandet att biträda vid den andra tjänsten, eller möjligen bör, helt eller delvis, hänföras till sådana resor, som vikarien måste anses pliktig att till fullgörande av honom eljest åliggande tjänsteplikt företaga.

Den skjutsersättning, som emellertid bör utgå, torde lämpligen böra beviljas i form av för år beräknat anslag till belopp, som Kungl. Maj:t för varje fall finner skäligt bestämma. Stadgandet härom synes kunna införas i 6 § 8 mom. kyrkofondslagen.»

Med anledning av vad sålunda anförts har i motionen hemställts, att kyrkomötet ville för sin del antaga ett förslag till lag angående ändrad lydelse av 6 § i lagen om kyrkofond den 9 december 1910, enligt vilket förslag 6 § 8 mom. i nämnda lag skulle erhålla följande tillägg: så ock

anslag, som Konungen må finna skäligt bevilja ordinarie eller extraordinarie präst för resa till eller från pastorat, där han förordnats att, jämte fullgörande av honom i annat pastorat åliggande tjänstgöring, biträda vid eller uppehålla prästerlig befattning.

Den erfarenhet, som vunnits under den korta tid de nya avlöningsbestämmelserna för prästerskapet varit tillämpade, har redan givit vid handen, att dessa bestämmelser i åtskilliga hänseenden erfordra förtydligande och komplettering. I förevarande motion beröres ett av dessa fall, nämligen frågan om ersättning för skjuts i tjänstären den till den, som förordnats att biträda vid eller uppehålla prästerlig befattning inom annan församling än den, där han såsom ordinarie tjänst innehavare eller på grund av prästerligt förordnande har sin bostad. Skjuts in natura eller ersättning därför skall såsom regel gäldas av den, som mottager biträde eller åtnjuter inkomsten av befattningen i fråga. Huru denna bestämmelse rätteligen bör tillämpas å det i motionen berörda fallet, synes, särskilt när fråga är om skilda pastorat, vara ganska ovisst. Att under alla förhållanden tillämpa bestämmelsen efter ordalydelsen skulle, såsom i motionen framhålles, innebära för den skjutsningsskyldige en avsevärd tunga, vilken dessutom komme att drabba ytterst ojämnt.

I likhet med motionären anser kyrkomötet, att denna tunga må kunna överföras på kyrkofonden i den mån dennas tillgångar det medgiva, dock, såsom i motionen ock framhållits, icke vid resor inom samma pastorat. Ej heller torde ersättning från fonden böra förekomma annat än i särskilda av Eders Kungl. Maj:t prövade fall, då en betydligare och kostsammare skjutsningstunga påligger vederbörande, i vilka fall ersättningen torde böra utgå såsom bidrag till kostnaden i fråga med av Eders Kungl. Maj:t för viss tidrymd fastslaget belopp.

Motionären har infogat sitt förslag i 8 mom. av 6 § i lagen om kyrkofond. Det synes dock bättre att låta denna fullkomligt fristående bestämmelse bilda ett särskilt mom. i nämnda paragraf.

Kyrkomötet får alltså tillkännagiva, att kyrkomötet för sin del antagit följande förslag till

*Lag angående ändrad lydelse av 6 § i lagen om kyrkofond
den 9 december 1910.*

Härigenom förordnas, att 6 § i lagen om kyrkofond den 9 december 1910 skall erhålla följande ändrade lydelse:

6 §.

Av kyrkofonden skola utgöras:

1. — — — — —

9. i den mån fondens tillgångar det medgiva, anslag, som Konungen må finna skäligt i särskilda fall bevilja såsom bidrag till kostnad för resor till eller från pastorat, där präst förordnats att, jämte fullgörande av honom i annat pastorat åliggande tjänstgöring, biträda vid eller uppehålla prästerlig befattning.

Stockholm den 11 november 1915.

Underdånigst.
